

Dönem : 3

Toplantı : 1 MİLLET MECLİSİ S. Sayısı :

16 ya 1 nci ek

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek kanun ile Cumhurbaşkanlığı geri gönderme tezkeresi ve geçici komisyon raporu (1/202)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 1356)

Türkiye
Cumhurbaşkanlığı
Ankara
4 - 97

10 . 2 . 1970

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 31 Ocak 1970 tarihli ve 805 - 3495 sayılı yazı karşılığıdır :

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunduğu bildirilen 1215 numaralı Kanunu, ekli gerekçede belirtilen sebeplerden dolayı uygun bulmadığımdan, ilişik olarak takdim ediyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 93 ncü maddesi gereğince bir daha görüşülmesini rica ederim.

Cevdet Sunay
Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın 1215 numaralı Kanununun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bir daha görüşülmesi hakkında Anayasasının 93 ncü maddesine dayanarak yaptığı teklifin gerekçesi

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1215 numaralı Kanunu çıkararak; 6802 numaralı Kanundaki vergi nisbet ve hadleri ile bu kanunda sonradan yapılacak değişikliklerle artırılabilecek veya indirilecek vergi nisbet ve hadlerini, bir misline kadar artırmak ve artırılan bu nisbet ve hadleri tekrar kanuni seviyelerine kadar indirmek ve bu nisbet ve hadler arasında gerekli değişiklikleri yapmak, aynı kanunla vergilendirilmiş olan maddelerin stoklarını da, vergi yüklerinde eşitlik sağlamak üzere, eski ve yeni hadler arasındaki farklara göre yeniden vergilendirmek hususunda, Bakanlar Kurulunu teferuatlı ve kesin bir şekilde görevlendirmek yerine, sürekli ve Anayasaya uymayan elâstiki bir yetkiye sahip kılmak istemektedir.

6802 sayılı Kanunun vergi nisbet ve hadlerini, bir misline kadar artırma ve indirme maksadıyla yeni malî yükümler konulmasında kullanılabilecek olan bu sürekli ve elâstiki yetki; Bakanlar Kuruluna, âdeti ve fiilen, mezkûr kanun içinde 1215 sayılı Kanunla sınırları tâyin edilmiş yeni bir kanun yapma, yani kanun mahiyetinde kararname çıkarma hakkını ve bu suretle de herkesin vergi benzeri malî yükümünü ağırlaştırmak yetkisi bahşediyor mânasını ve üzerine bina edildiği kanun ölgüsünde bir potansiyeli haiz ilâve bir muhteva taşımaktadır. Halbuki; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Bakanlar Kuruluna, kanun mahiyetinde kararname çıkarma yetkisi vermemiştir. Buna mukabil; Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı kanunlar çerçevesinde, yürütme görevini vermiştir. (Anayasa, madde — 6.)

Ayrıca; nitelikleri, Anayasanın 2 nci maddesiyle belirtilmiş olan Türkiye Cumhuriyetinde vergi, resim ve harclar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulacağına (Anayasa, madde — 61), kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerinden olduğuna (Anayasa, madde — 64), bu yasama yetkisi devredilemeyeceğine (Anayasa, madde — 5),

hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağına (Anayasa, madde — 4) ve kanunlar da; yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan Anayasa hükümlerine aykırı olamayacağına (Anayasa, madde — 8) göre; 1215 numaralı Kanunun maksadı ve mahiyeti mezkûr esaslara tamamen uymamaktadır.

Vergilendirme konusundaki bâzı benzer kanunlara imtisal edilmesi, bu kanunlar Anayasa Mahkemesinden geçmediği için sağlam ve sürekli bir gerekçe olamaz. Bunun en taze misalini; 28 Temmuz 1967 tarihinde kabul edilen 933 numaralı Kanunla Bakanlar Kuruluna verilmiş olan benzer bâzı yetkileri, Anayasa Mahkemesinin, Anayasaya aykırı görerek, 25 Ekim 1969 tarihinde aldığı kararla iptal etmesi ve keyfiyetin bu tarihten itibaren Başbakanlıkça yürürlüğe konması, ayrıca; ilân ve reklâm tabelâlarından, belediyelere yakın zamana kadar alınmakta olan resim, son bir Anayasa Mahkemesi kararıyla henüz iptal edilmiş bulunması teşkil eder.

Bu sebeplerle; büyük sıkıntı içinde olduğu bilinen ve durumlarının ıslahını bekliyen müstehlik topluluğuna inikâsını önlemenin mümkün görülmediği için eşitliğe ve sosyal adalete, sonuç olarak da, Anayasaya aykırı olduğu kanaatine vardığım ve 6802 numaralı Kanunla kurulmuş bulunan vasıtalı ve çok şümüllü bir vergi sistemimiz üzerinde öngörülen hususlar dışında da sonuçlar vereceğini tahmin ettiğim 1215 numaralı Kanunun, Anayasanın 93 nci maddesi gereğince ve öncelikle Anayasa yönünden bir daha görüşülmesini, Türk Milleti ve Devletin yararı ve sosyal hukuk devletinin gereği için lüumlu mütalâa ediyorum.

2. Millet Meclisindeki müzakerelere ve ezcümle Millet Meclisi Geçici Komisyonu, İktidar Partisi (A. P.) ve Hükümet (Sayın Maliye Bakanı) sözcülerinin ifadelerine göre; 1215 sayılı Kanunun 6802 sayılı Kanuna dâhil bütün maddeler üzerinde aynı zamanda ve aynı nisbette uygulanması öngörülmediğinden, gerekçede belirtilen maksatların gerçekleştirilmesi şüpheli ve vergi ilkelere adalet, eşitlik genellik, güvenlik, ve aleniyet gibi ilkelere tam bir imtibak düşünülmediği görülmektedir.

Çünkü, 6802 sayılı Kanunla gösterilmiş olan ve yeni kanunlarla yeniden tesbit edilecek vergi, resim ve hadleri üzerinde 1215 sayılı Kanuna uyularak, daha ziyade artırıcı değişiklikler yapılacağından iş hayatı dalgalandırılacak ve uygulanacak yeni yükümler yüzünden bâzı işyerlerinin kapanmasına veya iş verimlerini düşürmelerine, yahut, bâzı yatırımların kısılmasına veya kesilmesine sebebiyet verilip bunların etkisiyle işgücü istihdamının yükselmesi yerine azalması, fiyatların yükseltilmesi zorunluğu karşısında fiyat istikrarının kaybolması ihtimallerine ve geçim şartlarının daha da ağırlaşmasına dâçar olunacak ve bu gibi sonuçlardan, kalkınmanın dengesi ve hızı da bozulabilecektir.

Ayrıca; 1215 sayılı Kanun yürürlüğe konulduğu takdirde, diğer bâzı vergi kanunlarının sağladığı gelirlere, bildirilmemesi muhtemel stokların faturasız satışları ve sair sebeplerle vâkı olacak azalmalar sonucunda Hazine tahmin edilmeyen kayıplara uğrıyacak, bu ihtimallere mukabil, fiyat ve vergi yükselişleri yüzünden bütçenin cari giderleri ile taahhütlere bağlanan yatırım harcamalarında artışlar da bağgösterebilecektir.

Onun için; çok yönlü tesirleri ve sonuçları kapsıyan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde çok kısa bir süre içinde tedvin edilmiş olmasının mahzurlarını ve noksanlarını taşıyan ve tatbikatından, vergi adaletsizlikleri doğabileceği tahmininde bulunan büyük bir çoğunluğun endişelerini gidermek veya asgari hadde indirmek için; 1215 sayılı Kanunun çok iyi bir şekilde, çok şümüllü ve her maddeye ineresine teferruatlı olarak değerlendirilmesi ve buna göre kesin hükümlere sahip kılması lâzımdır. Bu lâzimeyi yerine getirmek için de, mezkûr kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir daha görüşülmesi gerekir.

3. Anayasanın 61 nci maddesi gereğince; herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Bu yükümlü; Anayasa ilkelerinden sosyal adaletin gerçekleştirilmesine yaraması için, vasıtalı vergilerden çok vasıtasız vergilere katılması veya vasıtasız yeni vergiler çıkarılması suretiyle karşılanması gerekir. Çünkü; vasıtalı vergilerin, maliyet ve

fiyatlara inikâsı ve dolayısıyla müstehliklere intikal etmesi karşısında gerçek yükümlü, Gider Vergisini Hazineye ödeyen değil, vergi konusu malı alan nihai müstehlik veya ihtiyaç sahibidir.

Bu durumun ıslahı ve vergi reformuna gidişi sağlamak için vasıtasız vergilere önem ve öncelik verilmesi beklenirken vasıtalı vergilerden biri olan 6802 sayılı Gider Vergisi Kanunundaki vergi nisbet ve hadlerinin, toptan bir hükümlerle çabuk ve tutar sonuçlar verici bir çözüm yolu düşünülmesine dayanılarak, bir misline kadar artırılması yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilmesi için 1215 sayılı Kanunun çıkarılması, Anayasamızın sosyal hukuk devleti anlayış ve esprisine ve sosyal adalet ilkesine de aykırı düşer ve aynı zamanda mezkûr kanunun Bakanlar Kurulunca madde, vergi nisbet ve hadleri ile zaman bakımından öngörülen uygulama kararlarının perakende olarak çıkarılması, memleketin vergi, iş, sosyal ve politik hayatında huzursuzluk ve istikrarsızlık yaratabilir ve kalkınma gayretlerimizi gevşetip küçük veya büyük başarısızlıklara uğranılmasına sebebiyet verebilir. Onun için; 1215 sayılı Kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir daha görüşülmesi birçok faydalar sağlayacaktır, kanaatindeyim.

Cevdet Sunay
Cumhurbaşkanı

Geçici Komisyonun raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. 1/202
Karar No. 3

6 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek kanun tasarısını görüşmek üzere Genel Kurulum 9 . 1 . 1970 tarihli 23 ncü Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuz. Bu defa Türkiye Büyük Millet Meclisinde müzakere edilerek kabul edilen ve Anayasamızın 93 ncü maddesi gereğince Sayın Cumhurbaşkanı tarafından geri çevrilen 1215 sayılı Kanun Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle incelendi.

Yapılan müzakerelerde Sayın Cumhurbaşkanının Anayasamızın 93 ncü maddesi gereğince yapmış oldukları çevirimin gerekçeleri incelenerek bunların esas itibariyle iki anasebep üzerinde toplandığı görüldü.

1. — 1215 sayılı Kanunun Anayasamızın 61 nci maddesine uygun olmadığı,

2. — Kanunun sosyal, ekonomik ve teknik sakıncalar doğuracağı,

Bu hususlar hakkındaki Komisyonumuz görüşü sırasıyla aşağıda arz edilmiştir.

1. 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek kanun tasarısının, gerek Komisyonumuzdaki ve gerekse Millet Meclisindeki müzakereleri sırasında derinliğine durulmuş ve tasarının Anayasaya uygun olduğu sonucuna varılmıştı. Bu defa Anayasamızın 4, 5, 8, 61 ve 64 ncü maddeleri 5383 sayılı Gümrük Kanununa bağlı Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının Anayasaya uygun olup olmadığını inceliyen 3 . 4 . 1964 gün ve esas No. 1/664 karar No. 7 sayılı Anayasa Komisyonu mütalâa raporu, konu ile ilgili 10 . 12 . 1962 gün esas No. 1962/198 karar No. 962/111 29 . 3 . 1966 gün esas No. 1965/45 karar No. 1966/16 sayılı Anayasa Mahkemesi kararıyla bizzat Cumhurbaşkanlığı çeviri gerekçesinde anılan 3 . 7 . 1967 gün ve esas no. 1969/23 karar No. 1969/41 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı yeniden incelenerek 1215 sayılı Kanunun Anayasaya uygun olduğu sonucuna varmıştır. Şöyle ki:

Anayasamızın 61 nci maddesi ikinci fıkrası hükmü, «Vergi, Resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur.» demekle, malî mükellefiyetlerin sadece kanunla ihdas edil-

bileceğini öngörmektedir. Vergi mükellefiyetleri ise verginin mevzuunun, matrahının, yükümlünün vergileme sınırlarının yani oranının, tarh, tahakkuk ve tahsil usullerinin muafiyet ve istisnaları ile, müeyyide ve zamanlaşımının belirtilmesi ile taayyün eder. Bunun dışındaki işlemler tümü ile idari düzenlemelerdir.

Nitekim bu esası dikkate alan Anayasa Mahkemesi yukarıda zikredilen kararlarında Anayasanın 61 nci madde hükmüne değinerek, «Anayasa koyucunun; her çeşit malî yükümlerin kanunla konulmasını emrederken, keyfî ve takdirî uygulamaları önliyecek ilkelerin kanunda yer almasını kasdettiği şüphesizdir. Kanun koyucunun sadece konusunu belli ederek bir vergi veya resim alınmasına izin vermesi, bunun kanunla konulmuş sayılması için yeterli değildir. Malî yükümlerin, yükümlülere, matrah ve oranları, tarh ve tahakkuku, tahsil usulleri ve müeyyideleri zamanlaşımı gibi çeşitli yönleri vardır. Bunlar kişilerin sosyal ve iktisadi durumlarını ve hattâ temel haklarını etkileyecek uygulamalara yol açabilirler. Bu bakımdan kanunla düzenlenmeleri zorunludur. Nitekim tarh, tahakkuk ve tahsil usulleri ile müeyyideler ve zamanlaşımı, genel ve müsterek hükümler halinde kanunla düzenlenmişlerdir. Öteki yönler, yani yükümlü matrah ve oran yönleri her malî yükümlünün özelliğine göre değişik olduğundan bu düzenleme herbirisi için kanunla ayrı ayrı yapılmalı ve hiç olmazsa anaçizgileri, başka bir deyimle, çerçeveleri belirtilmeli ve bâzılarının niteliklerine göre matrah ve oranı, bu mümkün olmazsa yükümlerin adaletli ölçülere dayandırılan en yüksek sınırları belirtilmelidir.

Olaya gelinece, 5237 sayılı Kanununun 21 nci maddesinin 4 nü fıkrasının iptali istenen hükmünde malî yükümlünün, konusu ve yükümleri gösterilmiş, fakat matrahı, oranı veya en çok miktarı gösterilmemiş, ilân resminin belediye meclislerinde düzenlenecek tarifeye göre alınacağı açıklanması ile yetinilmiştir.

Demekte ve bu mütalâa ve görüş konu ile ilgili bütün kararlarında devamlı ve istikrarlı bir içtihat halini almış bulunmaktadır.

Ayrıca Anayasa Mahkemesinin 10 . 12 . 1962 gün ve 1962/198 esas ve 1962/111 sayılı kararında, «Zamanın gereklerine göre sık sık değişik tedbirler alınmasına veya alınan tedbirlerin kaldırılmasına ve yerine göre tekrar konmasına lüzum görülen hallerde yasama organının yapısı bakımından ağır işlemesi ve günlük olayları izliyerek zamanında tedbirleri almasının güçlüğü karşısında kanun koyucunun esaslı hükümleri tesbit ettikten sonra ihtisas ve idare tekniğine taallük eden hususların düzenlenmesi için Hükümete yetki vermesi yasama yetkisini kullanmaktan başka bir şey değildir. Şu hale göre bu durumu yasama yetkisinin yürütme organına bıraktığı anlamına almak doğru olmaz.» denilmektedir.

474 sayılı Kanunun Anayasaya uygunluğu ile ilgili 3 . 4 . 1964 gün ve esas 1/664 karar 7 sayılı Anayasa Komisyonu mütalâa raporu da yukarıda arz edilen Anayasa Mahkemesi görüş ve içtihadına dayanarak Gümrük Giriş Tarife Cetvelindeki vergi nisbetlerinin % 50 oranında artırılması yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilmiş olmasının Anayasaya aykırı olmadığını açıkça beyan ve mütalâa etmiştir.

1215 sayılı Kanunda malî mükellefiyetle ilgili mevzu, matrah, yükümlü tarh, tahakkuk ve tahsil esasları müeyyide, zamanlaşımı, vergi oranı, muafiyet ve istisna hadleri gibi aslı unsurların tesbiti için Bakanlar Kuruluna yetki veren hiçbir hüküm mevcut değildir.

Kanunda sadece alt (kanunî hadler) ve üst (kanunî hadlerin bir misline kadar) hudutları belirtilmiş olan vergi oranları arasında değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Bu yetkinin ise yasama hakkının devri anlamında olmadığı bizzat yukarıda anılan Anayasa Mahkemesi kararları ve Anayasa Komisyonu mütalâa raporunun vardığı sonuçlarla sabittir.

Bu mütalâaların ışığı altında durumu tekrar teemmül eden komisyonumuz 1215 sayılı Kanunla Hükümete verilen yetkinin âzami sınırları kanunda belli olan vergi nisbet ve hadlerinin daha düşük oran ve hadlerde tatbikine imkân veren bir hüküm olduğu sonucuna varmış ve kanunun bizzat Anayasa ve Anayasa Mahkemesinin müstakar içtihatlarına uygun bir vergi kanun niteliğinde olduğu sonucuna varmıştır.

2. Kanunun sosyal adalete, eşitliğe aykırı olduğu ve tatbikatının bâzi teknik sakıncalar doğuracağı yolundaki tenkidlere gelince,

a) Kanun sosyal adalet ve eşitlik ilkesine aykırı değil bilâkis bu maksadı sağlamak amacıyle isdar edilmiştir.

Şöyleki :

Âdil bir gelir dağılımına ulaşmanın çeşitli yolları vardır. Bunlardan birisi de vergi kanalı ile gelir dağılımının düzenlenmesidir.

Bilindiği gibi hür ekonomik rejimlerde gelirin dağılımı büyük dengesizlikler göstermektedir. Hür ekonomik düzenin getirdiği en belli başlı sakınca da budur. Bu sakıncanın giderilmesi için devletin gelir dağılımına müdahalesi zaruri görülmektedir. Bunun en etkili aracı ise vergidir. Demokratik rejimlerde gelirler vergilenmeden önce bu adaletsiz dağılıma uygun karakterde bir fonksiyon ortaya koymakta, vergilemeden sonra ise bu adaletsizlik büyük ölçüde giderilmekte ve dengeye yakın bir fonksiyona ulaşmaktadır.

Vergi yoluyla gelir dağılımının düzenlenmesi ikili safhada cereyan etmektedir. Bu safhalar, bugünkü modern vergiciliğin dayandığı iki temel bazla ilgilidir. Birincisi gelirin doğuşu ve elde edilmesi ikincisi ise harcama olmasıdır.

Gelirin dağılımındaki adaletsizlik birinci safhada gelir üzerinden alınan vasıtasız vergilerle kısmen giderilmekte, ikinci safhada ise harcamalar üzerinden alınan vasıtalı vergilerle tamamlanmaktadır. Böylece büyük gelirlerden yüksek nisbetli vasıtasız vergiler, büyük harcamalardan da yüksek nisbetli harcama vergileri alınmaktadır. 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunumuzda ve buna ekli tablolarda küçük gelir sınıflarına hitabeden zaruri ihtiyaç maddeleri yer almamaktadır. Kaldı ki, bu tablolarda yer alan maddelerden yüksek gelir sınıflarına hitabedenlerin seçilmesi ve yüksek nisbetlerle vergilenmesi her zaman mümkündür. 1215 sayılı Kanun esasen bu maksatla isdar edilmiştir. O halde bu kanun sosyal adalete aykırı değil aksine, sosyal hukuk (devleti anlayışına uygun bir espriye sahiptir.

Yukarıda arz edilen sebepler muvacehesinde vasıtalı vergilerin adaletsiz olduğu, vasıtasız vergilerin ise sosyal adalete daha uygun olduğu yolundaki görüşler de bugün artık geçerliliğini kaybetmiş bulunmaktadır. «Kaldı ki, vasıtasız verginin adaletli vasıtalı verginin adaletsiz olduğuna dair kesin bir kaide de yoktur. Âdil veya adaletsiz vergiden söz edilebilir.» örnek olarak Baş Vergisi ve Yol Vergisi vasıtasız vergilerdir. Fakat adil vergiler değildir.

Vasıtalı vergilerin gelir dağılımını düzenlemek yönünden, gelirin harcama safhasında icra ettiği olumlu etkiler bir yana, bizzat bu vergilerin bünyesinde küçük gelir gruplarına hitabeden maddelerin vergiden muaf tutulması veya çok eüzi ölçülerde vergilenmesi, büyük gelir sınıflarına hitabeden maddelerin ise yüksek nisbetlerde vergilenmesi suretiyle ayırma nazariyesinin büyük bir etkililikle uygulanmasını sağlayacak özelliklerin sağlanması mümkündür.

Netice olarak 1215 sayılı Kanun sosyal adalet ilkelerine aykırı bir tatbikatı değil, tatbikatta mevcut aykırılıkları gidermeye yönelik bir uygulamayı öngörmektedir.

b) Konu plân hedeflerinin gerçekleşmesi ve İktisadi gelişme açısından ele alınınca kanunun bu anlamda büyük bir önem taşıdığı görülür. İktisadi gelişme ve büyümenin temel gereklerinden birisi ekonomide kullanılmaya elverişli fonların sermaye hâsıla katsayısı yeterli, teknolojik gelişmeye elverişli, rantabl ve prodüktif yatırımlara yönelmesi sektörler arasında fon ihtiyaçlarına ve önceliklerine göre dengeli bir şekilde dağılması enfastrüktür ortamın bireysel teşebbüslerin gelişme hızını artıracak, istihsal önceliklerinin seçimine imkân verecek koşullara varmasına yardımcı olacak şekilde kullanılmasıdır. Hiç şüphesiz, bu konuda daha pek çok şey söylenebilir. Ancak 1215 sayılı Kanundan iktisadi kalkınma yönünden beklenen yararlıklar özellikle bu noktalar üzerinde toplanmaktadır. Şöyle ki,

1) Dengeli bir iktisadi kalkınma herşeyden evvel arz ve talep dengesinin sağlanması şartına bağlıdır. Geçmiş yıllardaki tatbikatta görülmüştür ki, plânda çeşitli istihsal sektörleri için öngörülen gelişme hızı bir süre sonra bâzi sektörlerdeki talebin tazyiki altında diğer sektörler zararına

aşırı bir artış kaydetmiş, bir sektörde plân hedeflerinin ötesine geçilirken diğer birinde hedeflerin gerisinde kalmıştır.

Bariz bir örnek olarak Yapı Sektörü anılabilir. Buna mukabil Sanayi Sektörünün bazı kesimlerinde plân hedeflerine ulaşılamadığı belirtilebilir.

Bilindiği gibi arz ve talebin düzenlenmesinde para politikası kredi politikası ücret politikası gibi birçok ekonomik düzenleme araçlarının kullanılması yanında bütçe politikası ve vergi politikası gibi malî politika araçlarının da büyük etkililik ve yararlılıkları vardır. Özellikle talebin etkilenmesinde en önemli vasıta vergilerdir. Vasıtasız vergilerin dahi talep üzerinde dolaylı da olsa belli ölçüde bir etki yaptıkları sabittir. Ancak, talibi doğrudan doğruya sebep ve netice ilgisi net olarak görülebilir ve hesaplanabilir ölçüde etkiliyen en önemli araç vasıtalı vergiler politikasıdır.

Bu sebeple bazı istihlal sektörlerinin ürünleri ve karşı mevcut talep hacminin kontrol altına alınmasında bu vasıtanın kullanılmasına başvurulması zarureti mevcuttur. Böylece sektörler arasında denge sağlamak imkânı elde edilebilecektir.

Belli bir sektördeki talebin kontrol altına alınması ekonomide mevcut fon akımını etkileyecek ve binnetice bu fonların plân hedeflerine uygun olarak dağılımını sağlamış olacaktır.

n) Bilinmektedir ki ekonomide kullanılmaya elverişli fonların munhasıran sermaye hâsıla oranı tatminkâr olan sahalara kayması ekonomik büyüme için yeterli değildir.

Örneğin büyük ikârlar vâdeden yapı sektörünün geniş ölçüde fon akımına mevzu olması ekonomik teçhizatlanmayı, tüm istihlal sektörleri itibâyle ekonomik bütünleşmeyi sağlamaya yetmemektedir.

Fonların spekülâtif hedeflere kayması ziraî ve sanai istihlal sektörleri yerine riski az geliri yüksek hizmet sektörlerine yönelmesi anillî gelirde görünüşte bir artışı sağlıyabilecek fakat temelde sağlam ve istikrarlı bir ekonomik bünyeye ulaşılmasını engellemiş olacaktır.

Bu sebeple mevcut fonların dağılımında ya belli sektörlerdeki talep hacmi üzerinde yukarıda değinildiği anlamda bir tedbir alınacak veya fon akımları bizzat Devletin doğrudan müdahaleleri ile düzenlenecektir.

İstihlal ünitelerinin gelişmesinde enfrastürüktür ortamın önemi bilinmektedir. Talep hacminin yüksek olduğu sektörlerden vergi yolu ile kamu maliyesine aktarılacak fonların bu ortamın gelişmesinde kullanılması suretiyle fon akımının belli bir ölçüde düzenlenmesi 1215 sayılı Kanunun sağlıyacağı diğer bir ekonomik düzenleme unsuru olacaktır.

Böylece vergileme yoluyla gerek arz ve talep ve gerekse fon akımlarının düzenlenmesine imkân bulunacak ve konjonktür politikası bu yoldan da tâyin ve tanzim edilebilecektir.

Yukarıda yapılan açıklamalar açısından 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun bugünkü durumu mütalâa edilirse görülecektir ki, mevcut hükümler bu anlamda ekonomik bir düzenleme sağlamaktan uzaktır. Ashında 1215 sayılı Kanunla getirilen sistemin 6802 sayılı Kanunun ilk hazırlanışında bünyeye ithali ve Gider Vergilerinin kendisinden beklenen düzenleme fonksiyonunu iera etmesi gerekirdi. Ancak kanunun kabul edildiği tarihte bugün tatbikat ve nazariye de geniş yer tutan bu görüşün benimsenmesi açık bir zaruret arz etmemiştir. Sonuç olarak 1215 sayılı Kanunla 6802 sayılı Kanunun sahibolması gereken tabî ve zaruri bir özellik tamamlanmış bulunmaktadır.

e) 1215 sayılı Kanunun getirdiği sistemin verginin aleniyeti ilkesini ihlâl eden hiçbir yönü mevcut değildir. Verginin aleniyetinden maksat yükümlülerin belli bir zaman devresinde, belirli bir mevzuata göre taşıyacakları sorumluluğun hudut ve şümülünü bilmeleridir. Böylece yükümlü değişik zaman ve şartlar altında aynı bir vergi mevzuu için ayrı ayrı nisbetlerde vergiye tabi olmaktan kurtulmaktadır. Bu anlamda vergi nisbetinin kanunla tâyin ve ilân edilmesi ile alt ve üst hudutları kanunda belirli hadler içinde vergi nisbetinin kararname ile tesbit ve ilân arasında aleniyet bakımından hiçbir fark yoktur.

Eğer bir fark mevcutsa nihai vergi nisbetlerinin kanunla tâyini halinde yasama organında uzun süren müzakereler sırasında spekülâtörlerin ellerinde mevcut malları tutmaları ve piyasada suni bir darlığa sebebolarak talebin tazyiki karşısında ya bunları aşırı fiyatlarla satmaları veya vergi nisbet ve hadleri yükseltildikten sonra beyan dışı bırakarak vergi farkını kendi varlıklarına aktarmalarıdır. Bu durum piyasada teşevvüslere yol açmakta ve sosyal adalete de aykırı düşmektedir. 1215 sayılı Kanunla getirilen sistem bu mahzuru giderici anlamdadır.

Bu mahzur bütün Batılı ülkelerde müşahede edilmiş ve OECD Sekreteryasınca bütçe politikası ve ekonomik denge hakkında hazırlanan haller raporunda bizim de dâhil bulunduğumuz OECD üyesi ülkeler için yapılan 24 tavsiye içerisinde aşağıdaki tedbirler yer almıştır.

Bu tavsiyelerden birisinde «Bâzi ülkelerde, bütçeye vergileme konusunda tadilat ithali, tadilatın açıklandığı an ve yürürlüğe konması sırasında geçen uzun süreden dolayı meseleler tevlihdetmektedir. Böylece mükellefler açıklanan tedbirlerin etkilerine karşı hazırlıklı olabilirler. Bu engel, genel olarak alınan tedbirlerden beklenen yararlıklara sekte vurmaktadır.

Vergileme tekliflerinin hattâ derinlemesine bir müzakere konusu olmadan, önce doğrudan doğruya uygulandığı ve sonuç verdiği İngiltere'deki uygulama en ideal sistem gibi görülmektedir.» denilmektedir.

«Diğer bir tavsiye ise; Belçika, İtalya ve İngiltere'de kısıtlı bir ölçüde Fransa'da Hükümet Parlâmentonun önmuvafakatini almaksızın malî yılın her anında kararname ile vergi hadlerini, bâzi hallerde sosyal güvenlik aidatları dâhil tadil etmeye imkân veren geniş yetkilere sahiptir. Diğer ülkelerin bu örneklerden ilham almalarında fayda vardır.» denilmektedir.

1215 sayılı Kanun Hükümete bu anlamda mutlak bir yetki dahi vermemektedir. Verginin alt ve üst hududunu kesinlikle tâyin etmekte ve sadece bu hadler arasında değişiklik yapma yetkisini Hükümete tanımaktadır. Bu haliyle 1215 sayılı Kanunun aleniyet ilkesini ihlâl ettiği görüşü tutarlı değildir.

d) 1215 sayılı Kanunun uygulanmasında iptidai madde indirimleri konusunda sakıncalar çıkacağı yönündeki mütalâaya gelince;

1215 sayılı Kanunda 6802 sayılı Kanunun iptidai madde indirimi ile ilgili hükümlerini değiştiren hiçbir hüküm yoktur. 6802 sayılı Kanundaki vergi nisbet ve hadleri kanunla değiştirilmiş olsa idi hangi hüküm ve işlemler uygulanacak idiyse Bakanlar Kurulu kararı ile değiştirilmesi halinde de o hüküm ve işlemler uygulanacaktır. Kısaca vergi nisbet ve hadleri değiştirilen maddelerle ilgili iptidai madde indirimi nisbetleri 6802 sayılı Kanundaki esaslar dâhilinde yeniden tesbit edilecektir. Bu yönden kanunun tevlihdettiği bir sakınca mevcut değildir.

11) Sayın Cumhurbaşkanının Anayasanın 93 nci maddesi gereğince geri çevirdikleri 1215 sayılı Kanunun komisyonumuzda yeniden müzakeresi sırasında vâkı iki değişiklik önergesi de dikkate alınarak kanunun 1 ve 2 nei maddelerinde vergileme tekniği ile ilgili bâzi değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerin madde gerekçeleri aşağıda gösterilmiştir :

Madde 1. — Vergi nisbet ve hadlerinde yapılacak değişiklikler matlabını taşıyan birinci maddeye «Bu kanunun ek ve değişiklikleri» «Vergi mevzuuna alınacak madde ve hizmetler için yeniden ihdas edilecek» ibareleri ilâve edilerek sonradan 6802 sayılı Kanunun mevzuuna girecek madde ve hizmetlerin de 1215 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacağı hususu açıklığa kavuşturulmuş ve madde değişiklikleriyle birinci madde olarak kabul edilmiştir.

Madde 2. — Eski ikinci maddenin;

«Stoklar üzerinden tarh ve tebliğ edilecek olan farklar bu kanun gereğince çıkarılacak olan karnamede gösterilir.» şeklindeki dördüncü fıkrası ellerinde cüzi miktarda vergiye tabi mal bulunan perakende ticaret erbabının belli şartlarda stok beyanına tabi olmamasını sağlamak ve fıkraya açıklık vermek üzere aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve değişiklikleri ile ikinci madde olarak kabul edilmiştir.

«Stoklar üzerinden ölçü esasına veya alış bedeline göre tarh ve tebliğ edilecek farklar ile perakendecilerin ellerinde bulunan miktarın 200 kilogram veya alış bedeli 500 lirayı geçmiyen maddelerden stok beyanına tabi tutulmıyacak olanlar bu kanun gereğince çıkarılacak kararnamelerde gösterilir.»

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek 1215 sayılı Kanun yukarda arz olunan değişikliklerle ve Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşölmek üzere oylanarak kabul edilmiştir.

Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Afyon K. <i>H. Dinçer</i>	Sözcü Ankara <i>T. Toker</i>	Kâtip Muğla <i>A. Buldanlı</i>	Adana <i>M. K. Küçüktepepınar</i>
Amasya <i>Y. Acar</i>	Ankara <i>F. N. Yıldırım</i>	Balıkesir <i>K. Erdem</i>	Çanakkale <i>M. H. Önür</i>
Çankırı <i>H. Dağlı</i>	İstanbul <i>N. İ. Tokgöz</i>	Manisa <i>S. Çağlar</i>	Tokat <i>O. Hacıbalođlu</i>
	Tokat <i>B. Önder</i>	Trabzon Muhalfim Söz hakkım baki <i>C. Küçük</i>	

(ANAYASANIN 93 NCÜ MADDESİ GEREĞİNCE BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE CUMHURBAŞKANLIĞINCA T. B. M. MECLİSİNE GERİ GÖNDERİLEN METİN)

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek kanun
Kanun No. : 1215 Kabul Tarihi : 29 . 1 . 1970

Vergi nisbet ve hadlerinde yapılacak değişiklikler :

MADDE 1. — 13 Temmuz 1956 gün ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun mevzuuna giren ve aynı kanuna bağlı tablolarda ve kanunun mahsus kısım ve bölümlerinde gösterilen maddeler ve hizmetlerden gerekli görülenlerinin, işbu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki vergi nisbet ve hadleri ile bu kanunda sonradan yapılacak değişikliklerle artırılacak veya indirilecek vergi nisbet ve hadlerini, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine bir misline kadar artırmaya ve artırılan bu nisbet ve hadleri kanuni seviyelerine kadar indirmeye ve bu nisbet ve hadler arasında gerekli değişiklikleri yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Stok beyanı :

MADDE 2. — Bu kanun gereğince; kararname ile vergi nisbet ve hadleri artırılmış olup da eski nisbet ve hadler üzerinden vergilendirilmiş olan maddeler, vergi yüklerinde eşitlik sağlamak maksadiyle eski ve yeni nisbet ve hadler arasındaki farklara göre vergilendirilir.

Bu maddeleri imalât veya ticaret maksadiyle ellerinde bulunduran gerçek veya tüzel kişilerle bunların bileümüle şube, acenta, bâyi, komisyoncu ve sair satıcıları, vergi hadlerini yükselten kararnamenin yürürlük tarihinde anadepo, depo, ticarethane, mağaza ve tanklarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan mallarını, bunların değerlerini, miktar ve sikletlerini, buldukları yerler itibariyle bir beyannameye kaydetmeye ve beyannameyi Maliye Bakanlığınca bu konuda yapılacak ilânı takibeden günün akşamına kadar bağlı oldukları yer vergi dairesine vermeye mecburdurlar.

Beyanname vermek mecburiyetinde olanlar, yukarıda zikrolunan kendilerine ait yerlerde mevcud olup, başkalarına satılmış fakat bedel-

MİLLET MECLİSİ GEÇİCİ KOMİSYONU
METNİ

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa ek Kanun

Vergi nisbet ve hadlerinde yapılacak değişiklikler :

MADDE 1. — 13 Temmuz 1956 gün ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu ve bu kanunun ek ve değişiklikleri mevzuuna giren ve aynı kanuna bağlı tablolarda ve kanunun mahsus kısım ve bölümlerinde gösterilen maddeler ve hizmetlerden gerekli görülenlerin, işbu kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki vergi nisbet ve hadleri ile bu kanunda sonradan yapılacak değişikliklerle artırılacak, indirilecek veya vergi mevzuuna alınacak madde ve hizmetler için yeneden ihdas edilecek vergi nisbet ve hadlerini, Maliye Bakanlığının teklifi üzerine bir misline kadar artırmaya ve artırılan bu nisbet ve hadleri kanuni seviyelerine kadar indirmeye ve bu nisbet ve hadler arasında gerekli değişiklikleri yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Stok beyanı :

MADDE 2. — Bu kanun gereğince; kararname ile vergi nisbet ve hadleri artırılmış olup da eski nisbet ve hadler üzerinden vergilendirilmiş olan maddeler, vergi yüklerinde eşitlik sağlamak maksadiyle eski ve yeni nisbet ve hadler arasındaki farklara göre vergilendirilir.

Bu maddeleri imalât veya ticaret maksadiyle ellerinde bulunduran gerçek veya tüzel kişilerle bunları bileümüle şube, acenta, bayi, komisyoncu ve sair satıcıları, depo, ticarethane, mağaza ve tanklarında veya sair yerlerde veya yolda bulunan mallarını, bunların değerlerini, miktar ve sikletlerini, buldukları yerler itibariyle bir beyannameye kaydetmeye ve beyannameyi Maliye Bakanlığınca bu konuda yapılacak ilânı takibeden günün akşamına kadar bağlı oldukları yer vergi dairesine vermeye mecburdurlar.

Beyanname vermek mecburiyetinde olanlar, yukarıda zikrolunan kendilerine ait yerlerde mevcud olup, başkalarına satılmış fakat bedelleri henüz tahsil edilmemiş veya hibe edilmiş

Cumhurbaşkanlığınca T. B. M. Meclisine geri gönderilen metin

leri henüz tahsil edilmemiş veya hibe edilmiş veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş maddeleri de beyannamelerinde göstermek zorundadırlar.

Stoklar üzerinden tarh ve tebliğ edilecek olan farklar bu kanun gereğince çıkarılacak olan kararnamede gösterilir.

Beyan üzerine tarh olunan farklar, tebliğ tarihini takibeden ay başından itibaren iki ay içinde, her ay bir taksit olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Vâdesinde ödenmiyen farklar hakkında Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümleri uygulanır.

Süresinde beyanda bulunmayanların veya noksan beyanda bulunanların beyan etmedikleri veya noksan beyan ettikleri maddeler ve değerlerine ait farklar iki kat zamlı olarak tahsil olunur.

Cezalar hariç, Vergi Usul Kanununun diğer hükümleri bu farklar hakkında da uygulanır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Millet Meclisi Geçici Komisyonu metni

veya sair suretlerle mülkiyeti devredilmiş maddeleri de beyannamelerinde göstermek zorundadırlar.

Stoklar üzerinden ölçü esasına veya alış bedeline göre tarh ve tebliğ edilecek farklar ile perakendecilerin ellerinde bulunan miktarı 200 kilogram veya alış bedeli 500 lirayı geçmiyen maddelerden stok beyanına tabi tutulmıyacak olanlar bu kanun gereğince çıkarılacak kararnamelerde gösterilir.

Beyan üzerine tarh olunan farklar, tebliğ tarihini takibeden aybaşından itibaren iki ay içinde, her ay bir taksit olmak üzere iki eşit taksitte ödenir. Vadesinde ödenmiyen farklar hakkında Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun hükümleri uygulanır.

Süresinde beyanda bulunmayanların veya noksan beyanda bulunanların beyan etmedikleri veya noksan beyan ettikleri maddeler ve değerlerine ait farklar iki kat zamlı olarak tahsil olunur.

Cezalar hariç, Vergi Usul Kanununun diğer hükümleri bu farklar hakkında da uygulanır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

